

אוגדן משימות עמ"ר

הקדמה כללית

אוגדן משימות עמ"ר פותח ומיועד למורי מו"ט בחט"ב.

ההתקדמות הרבה בידע המדעי ובפיתוח טכנולוגיות חדישות בתחום המדעים, מאפשרת מחד גיסא הארכת חיי אדם ושיפור משמעותי באיכות חייו אך מאידך גיסא, מעוררת שאלות ערכיות רבות, דילמות¹ הדנות בהבדל בין מה שניתן לביצוע מהבחינה הטכנית-מעשית לבין מה שראוי לביצוע מהבחינה המוסרית. הפרקים באוגדן מזמנים דיון בנושאים אלה.

מטרות האוגדן:

1. לחשוף בפני התלמידים דילמות אותנטיות מתחום מו"ט חט"ב.
2. לפתח אצל התלמידים מיומנויות חשיבה ביקורתית.
3. לפתח תרבות דיון הנתמך ע"י מידע אמין, לקדם השתתפות פעילה ויעילה בדיון.
4. להבהיר ולחדד נושאים בסיסיים מתחום מו"ט חט"ב.

באוגדן מוצגים שבעה פרקים בנושאים:

1. מבוא

i. הקדמה

ii. שילוב סוגיות במדע וחברה

iii. כלים אפשריים לדיון מובנה בדילמה המוצגת המשימות עמ"ר

2. האם ניתן לאסור על הכנסה של מכוניות למכירת ממתקים ומשקאות ממותקים, בבית הספר
3. צריכת מזונות מהונדסים – סיכויים וסיכונים
4. קשר בין ה"אי השוקע" לבין יכולתנו למנוע את ההתחממות של כדור הארץ
5. האם ניתן לכפות על הפרט לחסן את ילדיו נגד חצבת ו/או להתחסן בעצמו?
6. האם תמליצו לתמוך בהחלטה לפתח תרכיב חיסון נגד אבולה
7. משבר האנרגיה וחומרי הדלק

¹ לרשות המורה מצורפות מצגות:

א. שילוב סוגיות במדע וחברה

ב. כלים אפשריים לדיון מובנה בדילמה המוצגת המשימות עמ"ר

כל פרק (מחולק ל-5 חלקים):

- ✓ **חלק א'** מציג את הרקע לנושא ואת ההקשר שלו לתוכנית הלימודים במקצוע מו"ט חט"ב.
- ✓ **חלק ב'** מתמקד בתכנים מדעיים - טכנולוגיים בשפה פשוטה וידידותית (ניתן כמצגת פאור פוינט).
- ✓ **חלק ג'** מציג שאלות העשויות לעלות במהלך הדיון ומציע תשובות אפשריות.
- ✓ **חלק ד'** מציג מקרה נוסף, הנוגע לנושא המשימה.
- ✓ **חלק ה'** מציע קישורים "לקריאה נוספת" על הנושא ומאפשר להיחשף למידע רחב יותר אודות הנושא הנדון בזמן קצר ופשוט יחסית.

האוגדן שפותח מאפשר ללמד כיצד ניתן לנהל דיון בונה, על כל נושא מעניין ורלוונטי למקצוע מו"ט בחט"ב. הצגת דוגמאות ספציפיות, המלווה בשאלות, מקלה משמעותית על הובלת דיון ברמה נאותה.

בדברי ההקדמה של כל פרק יש התייחסות לקשר הנושא לתוכנית הלימודים במו"ט חט"ב. ניתן להשתמש בפרקים לדיון קצר יחסית כאשר כל תלמיד קורא את המידע שניתן בפרק, ולחילופין ניתן לתכנן דיון ארוך המתבסס גם על מידע נוסף והצגת מגוון מקורות מידע נוספים מהאינטרנט, סרטים וספרים.

הצעות מעשיות להצלחת הדיון

1. ארגון נכון של חלל החדר: למשל סידור הכיסאות בצורה של ח'. התארגנות טובה מקלה על דו-השיח ובכך גם על הדיון.
2. יצירת אווירה מרגיעה: המשתתפים צריכים להרגיש בנוח וחופשיים להגיב, אבל לא מחויבים לחשוף פרטים אישיים שיכולים לגרום להם לאי נעימות.
3. מספר המשתתפים המומלץ לדיון יעיל: קבוצת דיון בעלת 15 עד 30 משתתפים.
4. אוצר מילים: רצוי להשתמש באוצר מילים המוכר לכלל הקבוצה. לחילופין, יש לדאוג להסביר את המושגים, שאינם מוכרים לאנשי הקבוצה, תוך כדי הדיון, על מנת לתת הזדמנות שווה לכל אחד מהמשתתפים.
5. הנחיית הדיון: מכיוון שמטרת הדיון הוא לעורר חשיבה ולפתח עמדה אישית, חשוב לא להציע פתרונות ותשובות לבעיות שיועלו.
6. הנחייה בצוותא: הנחיית הדיון עם עמית או משתתף מתווך, מעודדת דינאמיות במהלך הדיון ומקלה על סיכום המתרחש.

המלצות לתהליך הדיון

פעילות מוגבלת אך מודרכת (שעה עד שעתיים)

אפשר לבקש מהמשתתפים להתכונן לדיון במשך זמן קצר. בזמן הזה, הם יכולים לערוך חיפוש מידע או להתבסס על המצגת המוצעת. במהלך הפעילות, המנחה יכול להשתמש בהצגת המקרים הפרטיים המפורטים במצגת, על מנת לעורר את הקהל לשאלות ולהתחיל את הדיון. בסיום הדיון, ניתן לנתח את העמדות ונימוקים שהועלו על מנת להבליט את עיקרי הדיון ולהציג את נקודות ההסכמה וחילוקי הדעות.

לסיכום, אפשר לבקש מהמשתתפים להביע את עמדתם אודות יתרונות דיון מסוג זה ביחס למטרות שהוגדרו מראש.

פעילות ארוכה יותר

בהמשך לפעילות שתוארה לעיל, קיימת אפשרות למנחה להמשיך בעתיד עם פעולות הדורשות הכנה מקיפה יותר.

משחק תפקידים :

על המשתתפים לאלתר משחק תפקידים קצר, במטרה להמחיש בפני שאר המשתתפים את הדילמה.

בעת חלוקת התפקידים על המנחה להיות רגיש במיוחד ולקחת בחשבון את החוויות האישיות של כל אחד מהמשתתפים והשלכותיהן על הקבוצה.

סימולציה :

סימולציה דומה למשחק תפקידים, אבל לא כוללת אלתור. ההדגמה מבווימת מראש. למשל אפשר להכין סימולציה של דיון בבית משפט.

משחק הדילמה:

לאחר הצגת 3 – 4 עמדות שנויות במחלוקת, נתן להעמיד את המשתתפים ביחס לקו על הרצפה. ככל שהאדם רחוק יותר מהקו, ככה עמדתו ברורה יותר (או שהוא מסכים בוודאות או שהוא מתנגד בחריצות), מאידך ככל שהאדם עומד קרוב יותר לקו עמדתו יותר מתונה. בשלב הבא, המשתתפים מסבירים את בחירתם. שיטה זו מאפשרת לעודד את כל אחד מהמשתתפים להביע את עמדתו ולהקשיב לאחר. מיקום האדם עשוי להשתנות בעקבות טענות חדשות שעולות במהלך הדיון ומשפיעים על החלטתו. באמצעות שיטה זו אפשר להמחיש את עמדות כל אחד בפני הקבוצה. יש להדגיש כי שיטה זו דורשת הכנת שאלות פתיחה מדויקות מאד.

להתקדם הלאה...:

שלב הניתוח והסיכום עשוי להוביל למשל, להוצאה לאור של מאמר המבליט את האפשרויות והעמדות השונות. ניתן להעביר פעילות כזו במהלך כל השנה בתחומים שונים במדעים, תוך פיתוח שורה של שאלות המתייחסות לבעיות עמ"ר חדשות.